Súd:	Najvyšší súd
Spisová značka:	3Cdo/116/2017
Identifikačné číslo súdneho spisu:	1111216691
Dátum vydania rozhodnutia:	29. 01. 2018
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ:	JUDr. Emil Franciscy
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2018:1111216691.1

Uznesenie

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Ing. Y. V., bývajúceho v W., proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Župné námestie č. 13, o náhradu škody a nemajetkovej ujmy s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 5 C 84/2011, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 22. novembra 2016 sp. zn. 8 Co 459/2013, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky
I. rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 22. novembra 2016 sp. zn. 8 Co 459/2013 z r u š u j e vo výroku, ktorým
a/ bol rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy potvrdený,
b/ bol rozsudok súdu prvej inštancie vo vyhovujúcej časti zmenený tak, že žalovaná je povinná zaplatiť žalobcovi do troch dní sumu 963,68 € spolu s 8% úrokom z omeškania ročne od 10. mája 2011 do zaplatenia, a vo zvyšku sa žaloba zamieta,
c/ bolo rozhodnuté o náhrade trov konania.

II. vec v rozsahu zrušenia vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

o d ô v o d n e n i e :

1. Žalobca sa žalobou z 23. mája 2011 domáhal, aby žalovanej bola uložená povinnosť zaplatiť mu náhradu škody vo výške 102 589,59 € s príslušenstvom. V žalobe, ktorú podal podľa ustanovení zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z.z.“), uviedol, že uznesením Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Humennom zo 14. mája 2007, ČVS: ORP-89/OEK-HE-2007 bolo proti nemu vznesené obvinenie pre prečin sprenevery podľa § 213 ods. 1, ods. 2 písm. a/ zákona č. 300/2005 Z.z. Trestného zákona (ďalej len „Trestný zákon“). Okresný prokurátor Okresnej prokuratúry v Humennom podal 20. júla 2007 pod sp. zn. 2 T 118/07 proti nemu obžalobu pre skutok kvalifikovaný ako prečin sprenevery podľa § 213 ods. 1 a ods. 2 písm. a/ Trestného zákona, na čo Okresný súd v Humennom vydal proti nemu 30. júla 2007 trestný rozkaz sp. zn. 2 T 118/2007, proti ktorému obžalovaný (žalobca) podal v zákonnej lehote odpor. Okresný súd v Humennom ho neskôr (25. novembra 2009) spod obžaloby oslobodil rozsudkom sp. zn. 2 T 118/2007, ktorý nadobudol právoplatnosť 6. mája 2010. Žalobca zaplatil 11. júna 2010 svojmu advokátovi náhradu trov obhajoby v trestnom konaní vo výške 1 070,53 €; túto sumu považoval žalobca za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím, za ktorú podľa zákona č. 514/2003 Z.z. zodpovedá štát. Podľa názoru žalobcu je náhrada nemajetkovej ujmy, ktorú požadoval vo výške 100 000 €, primeraná morálnej, spoločenskej, občianskej a rodinnej degradácii, ktorá narušila sebadôveru i dôveru žalobcu v princípy právneho štátu, vylúčila ho počas troch rokov z možnosti účastí na verejných súťažiach a tendroch a vyvolala o ňom dojem, že je kriminálnik. Ako príslušenstvo pohľadávky požadoval žalobca aj zaplatenie sumy 1 519,06 €, ktorá predstavuje jeho výdavky s mimosúdnym uplatnením nároku u zodpovedného subjektu. Napokon sa žalobca domáhal zaplatenia úroku z omeškania (§ 517 Občianskeho zákonníka) vo výške 8 % zo sumy 2 589,59 € (t. j. 1

070,53 € + 1 519,06 €), nakoľko sa žalovaná v rámci žalobcom uplatneného predbežného prerokovania nároku podľa § 15 zákona č. 514/2003 Z.z. dňom 10. mája 2011 dostala po uplynutí šiestich mesiacov do omeškania (§ 16 zákona č. 514/2003 Z.z.).

2. Okresný súd Bratislava I (ďalej „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 5. apríla 2013 č.k. 5 C 84/2011-161 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi do troch dní náhradu: a/ škody vo výške 1 070,53 € s úrokom z omeškania 8 % od 10. mája 2011 do zaplatenia a b/ nemajetkovej ujmy vo výške 10 000 €. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol.
2.1. Vychádzajúc z výsledkov vykonaného dokazovania a so zreteľom na judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) dospel súd prvej inštancie k záveru, že žalobcovi bola uznesením o začatí trestného stíhania, následným trestným stíhaním, ako aj vydaním trestného rozkazu spôsobená škoda, za ktorú podľa príslušných ustanovení zákona č. 514/2003 Z.z. zodpovedá žalovaná. V nadväznosti na to konštatoval, že žalobou uplatnený nárok treba posudzovať ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím. Rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti (zákonnosti) začatia (vedenia) trestného stíhania je neskorší výsledok trestného konania. Z pohľadu nárokov podľa zákona č. 514/2003 Z.z. sa na celé trestné stíhanie (počnúc uznesením o vznesení obvinenia) hľadí ako na nezákonné. K úkonom právneho zástupcu žalobcu v trestnom konaní súd prvej inštancie konštatoval, že tieto boli v priamej súvislosti s týmto „nezákonným“ trestným stíhaním. Rozsah škody spočívajúcej v trovách právneho zastúpenia žalobcu určil súd prvej inštancie vo výške 1 070,53 €.
2.2. Na odôvodnenie rozhodnutia v časti týkajúcej sa povinnosti žalovanej zaplatiť žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy súd prvej inštancie uviedol, že výsledky vykonaného dokazovania potvrdili opodstatnenosť argumentácie žalobcu, podľa ktorej nezákonným trestným stíhaním bolo zasiahnuté do jeho osobného, rodinného a profesijného života. Náhradu tejto ujmy vo výške 10 000 € považoval súd prvej inštancie za primeranú miere následkov spôsobených žalobcovi vo všetkých zložkách právom chránených osobnostných práv žalobcu.
2.3. Pokiaľ sa žalobca domáhal úrokov z omeškania, súd prvej inštancie vychádzal z toho, že žalobca svoj nárok na náhradu škody u žalovanej uplatnil 9. novembra 2010, pričom lehota na plnenie žalovanej márne uplynula dňa 9. mája 2011, na základe čoho sa nasledujúci deň dostala žalovaná do omeškania. Vzhľadom na to súd prvej inštancie priznal žalobcovi úrok z omeškania vo výške 8 % (1 070,53 €) od 10. mája 2011 do zaplatenia.
2.4. Súd prvej inštancie považoval za potrebné vysporiadať sa v rámci svojho rozhodovania s otázkou, či orgán označený v žalobe ako orgán konajúci v mene štátu, je skutočne podľa zákona oprávnený zaň konať. Vychádzal pritom z ustanovenia § 4 ods. 1 písm. a/ bod 1 v spojení s § 4 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z.z., v zmysle ktorého vo veci náhrady škody, ktorá bola spôsobená orgánom verejnej moci, koná v mene štátu Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, ak škoda vznikla v občianskom súdnom konaní alebo v trestnom konaní a ak tento zákon neustanovuje inak; ak takto nemožno určiť príslušný orgán, koná v mene štátu Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Súd prvej inštancie sa nestotožnil s námietkou žalovanej, podľa ktorej v danom prípade Ministerstvo spravodlivosti nie je orgánom príslušným na konanie v mene Slovenskej republiky, lebo predmetom konania je nárok na náhradu škody spôsobenej vydaním nezákonného rozhodnutia, za ktoré žalobca síce označil uznesenie vyšetrovateľa o vznesení obvinenia, vznik škody ale odvíja aj od vydania trestného rozkazu súdom. Súd prvej inštancie pri posudzovaní opodstatnenosti tejto námietky vychádzal tiež z rozhodovacej praxe súdov, ktorá sa v súvislosti s objektívnou zodpovednosťou štátu podľa § 3 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. ustálila na názore, že štát za podmienok ustanovených v tomto zákone v zásade zodpovedá za škodu vzniknutú trestným stíhaním, ktoré bolo ukončené zastavením trestného stíhania, resp. vydaním oslobodzujúceho rozsudku, zodpovedá teda za výsledok a na všetky rozhodnutia, ktoré boli v súvislosti s takýmto trestným stíhaním vydané, je potrebné okrem rozhodnutia, ktorým bolo trestné stíhanie právoplatne zastavené, alebo ktorým bolo právoplatne rozhodnuté o oslobodení spod obžaloby, hľadieť ako nezákonné. Súd prvej inštancie dospel k záveru, že v danom prípade je pre určenie orgánu príslušného konať v mene štátu potrebné použiť ustanovenie § 4 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z.z. Súd prvej inštancie pri tom zohľadnil aj to, že Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky síce postúpilo žiadosť žalobcu o predbežné prerokovanie jeho nároku Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, to však žalobcovu žiadosť vrátilo 25. novembra 2010 späť Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky s odôvodnením, že proti žalobcovi bol vydaný trestný rozkaz, ktorý má v zmysle § 353 ods. 6 zákona č. 301/2005 Trestný poriadok (ďalej len „Trestný poriadok“) povahu odsudzujúceho rozsudku, ktorý vydaním oslobodzujúceho rozsudku v trestnej veci žalobcu treba považovať za zrušený, a preto je v zmysle § 4 ods. 1 písm. a/ bod a zákona č. 514/2003 Z.z. s prihliadnutím na § 4 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. príslušné na predbežné prerokovanie nároku Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Ďalej

súd prvej inštancie poukázal aj na zamietavé stanovisko žalovanej z 8. júna 2011, z ktorého vyplýva, že žalobcov nárok v mene štátu predbežne prerokovala ako orgán príslušný konať za štát. Z týchto dôvodov uzavrel, že žalobca správne určil a označil orgán, ktorý v danom prípade koná za štát.

3. Na odvolanie žalovanej Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 22. novembra 2016 sp. zn. 8 Co 459/2013 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy potvrdil a vo zvyšnej vyhovujúcej časti rozsudok zmenil tak, že žalovaná je povinná zaplatiť žalobcovi sumu 863,65 € spolu s 8 % úrokom z omeškania ročne od 10. mája 2011 do zaplatenia, do 3 dní a vo zvyšku žalobu zamietol; rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej zamietajúcej časti potvrdil. Stranám nepriznal náhradu trov odvolacieho konania.
3.1. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozsudku konštatoval, že rozsudok súdu prvej inštancie je vecne správny v napadnutej časti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy a v napadnutej zamietajúcej časti. Nie je však vecne správny v časti priznanej náhrady škody v sume 1 070,53 € s príslušenstvom.
3.2. Podľa právneho názoru odvolacieho súdu vychádzal súd prvej inštancie pri určení výšky náhrady škody z nesprávneho skutkového zistenia, že vyúčtovanie odmeny predložené právnym zástupcom žalobcu v trestnom konaní zodpovedalo tarifnej odmene. Po doplnení dokazovania odvolací súd dospel k záveru, že v trestnom konaní boli pojednávania odročené bez prejednania veci, preto mal právny zástupca žalobcu v trestnom konaní nárok len na odmenu vo výške 1/4 základnej sadzby tarifnej odmeny. To, čo žalobca zaplatil svojmu zástupcovi nad túto výšku, nie je škodou, za ktorú by zodpovedal štát. Odvolací súd preto žalobcovi priznal náhradu skutočnej škody vo výške 863,65 € a vo zvyšnej časti uplatneného nároku žalobu zamietol.
3.3. Odvolací súd rovnako ako súd prvej inštancie posúdil spornú právnu otázku „ktorý orgán štátu je v danom prípade orgánom konajúcim v mene štátu“. Podľa jeho názoru súd prvej inštancie správne ustálil za tento orgán Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, i keď podľa nesprávneho ustanovenia zákona č. 514/2003 Z.z. Odvolací súd konštatoval, že pokiaľ je obžaloba považovaná za nezákonné rozhodnutie, hoci nejde o rozhodnutie v pravom zmysle slova, rovnako je možné za nezákonné rozhodnutie považovať aj trestný rozkaz, ktorý bol v danom prípade vydaný. Právnu fikciu nezákonnosti, ktorá bola uznaná ustálenou judikatúrou, je preto potrebné vzťahovať nielen k uzneseniu vyšetrovateľa o vznesení obvinenia a začatí trestného stíhania proti žalobcovi a k obžalobe, ale aj k trestnému rozkazu, keďže na základe podanej obžaloby súd ďalej pokračoval v stíhaní žalobcu, vydal trestný rozkaz, trestné stíhanie nezastavil, obžalobu neodmietol a nevrátil vec prokurátorovi na ďalšie konanie. Tento trestný rozkaz nemal byť vydaný vzhľadom na konečný výsledok trestného konania - vydanie oslobodzujúceho rozsudku. Z podanej žaloby, ako aj z listu žalobcu z 5. novembra 2010, ktorým žalobca požiadal o predbežné prejednanie nároku, jednoznačne vyplýva, že žalobca za nezákonné považoval uznesenie vyšetrovateľa o začatí trestného stíhania, podanie obžaloby ako aj vydaný trestný rozkaz. V danom prípade ako zástupcovia štátu prichádzali do úvahy viaceré orgány, a to Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, ale aj Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, keď konal a nezákonné rozhodnutie vydal v podobe trestného rozkazu aj trestný súd v trestnom konaní. Podľa odvolacieho súdu je preto potrebné príslušnosť určiť na základe § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 Z.z. To znamená, že orgánom konajúcim za štát je orgán, na ktorý bola podaná žiadosť na predbežné prerokovanie náhrady škody; týmto orgánom je v danom spore Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky.

4. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná dovolanie s tým, že je prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a/ Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), lebo odvolací súd sa pri riešení zásadnej právnej otázky („ktorý orgán štátu je v danom prípade orgánom konajúcim v mene štátu“) odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a napadnutý rozsudok spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Podľa názoru žalovanej orgánom príslušným konať vo veci za Slovenskú republiku mala byť podľa jej názoru, najneskôr od nadobudnutia účinnosti zákona č. 412/2012 Z.z., ktorým sa novelizovali niektoré ustanovenia zákona č. 514/2013 Z.z. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky. Záver o tom, že za štát má v danom spore konať Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, spočíva na nesprávnej interpretácii zákona č. 514/2003 Z.z. a prehliadnutí záverov najvyššieho súdu vyjadrených v rozhodnutí zo 14. októbra 2015 sp. zn. 8 Cdo 289/2014 uverejneného v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a súdov Slovenskej republiky pod č. 6/2016. Podľa názoru žalovanej odvolací súd na určenie príslušného orgánu nesprávne aplikoval ustanovenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 Z.z. V zmysle rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (napríklad podľa rozhodnutí sp. zn. 4 MCdo 15/2009 a 1 Cdo 53/1993), nárok na náhradu škody v prípadoch náhrady škody spôsobenej trestným stíhaním, ktoré skončilo zastavením

trestného stíhania alebo oslobodením spod obžaloby, sa posudzuje v rámci ustanovení o zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím, pričom za rozhodnutie, pri ktorom je v odôvodnených prípadoch možné skúmať splnenie podmienok v zmysle § 6 zákona č. 514/2003 Z.z., sa v takom prípade považuje uznesenie o vznesení obvinenia. V nadväznosti na to žalovaná poukázala na nesprávny záver odvolacieho súdu, že trestný rozkaz z 30. júla 2007 č.k. 2 T 118/2007-253, vydaný Okresným súdom Humenné je rozhodnutím, na ktoré sa vzťahuje „fikcia nezákonnosti“ uznaná ustálenou judikatúrou v prípadoch uznesenia o vznesení obvinenia vydaného v trestnom konaní, ktoré skončilo inak ako odsudzujúcim rozsudkom. Táto fikcia bola pre účely zákona č. 514/2003 Z.z. vyvodená súdnou judikatúrou (sp. zn. 4 MCdo 15/2009 a 1 Cdo 53/1993) pre prípady uplatňovania náhrady škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania, ktoré skončí inak ako odsudzujúcim rozsudkom. Súdy dospeli k záveru, že ten, proti ktorému bolo trestné stíhanie zastavené, alebo ten, kto bol spod obžaloby oslobodený, má zásadne právo na náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia. Ak došlo k zastaveniu trestného stíhania alebo k oslobodeniu spod obžaloby, treba s prihliadnutím na konkrétne okolnosti a dôvody vychádzať z toho, že občan čin nespáchal, a že trestné stíhanie proti nemu nemalo byť vôbec začaté. Nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania sa potom posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím. Táto fikcia je v uvedených prípadoch opodstatnená preto, lebo pri zastavení trestného stíhania, oslobodení spod obžaloby, nedochádza k formálnemu a výslovnému zrušeniu uznesenia o vznesení obvinenia, v dôsledku čoho nie je splnená zákonom stanovená podmienka vzniku zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím v zmysle § 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. (zrušenie rozhodnutia príslušným orgánom). Podľa názoru žalovanej k vzniku práva na náhradu škody dochádza až pri splnení ďalších zákonných predpokladov podľa ustanovení § 1 až § 4 zákona č. 58/1969 Zb., respektíve podľa ustanovení § 6 zákona č. 514/2003 Z.z. Taký zákonný predpoklad je daný tiež vtedy, keď rozhodnutie, ktorého zrušenie príslušným orgánom zakladá právo na náhradu škody, bolo zrušené po tom, čo nadobudlo právoplatnosť. Trestný rozkaz, proti ktorému je oprávnenou osobou včas podaný odpor, sa v zmysle príslušných ustanovení Trestného poriadku zrušuje bez toho, aby nadobudol právoplatnosť. Titulom pre uplatnenie náhrady škody by sa podľa názoru žalovanej mohol stať trestný rozkaz len vtedy, ak by po nadobudnutí právoplatnosti došlo k jeho zrušeniu, a následnému zastaveniu trestného stíhania, oslobodeniu obžalovaného spod obžaloby. Trestný rozkaz, na ktorý vzal zreteľ odvolací súd pri riešení predmetnej zásadnej otázky, pritom nikdy nenadobudol právoplatnosť, lebo bol zrušený. Tento trestný rozkaz nespĺňa podmienku zrušenia rozhodnutia po nadobudnutí právoplatnosti, a preto ho nemožno považovať za nezákonné rozhodnutie v zmysle zákona č. 514/2003 Z.z. Za rozhodnutie nezákonné a zakladajúce právo na náhradu škody treba preto v danom prípade považovať uznesenie o vznesení obvinenia, oprávnenie vydať ktoré majú policajt a prokurátor. Orgánmi príslušnými na konanie v mene štátu tak môžu byť buď Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky alebo Generálna prokuratúra Slovenskej republiky. Podľa názoru žalovanej sa teda odvolací súd odklonil od zaužívanej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu vyjadrenej v judikáte R 6/2016, v zmysle ktorého „ak v trestnom konaní, ktoré neskončilo právoplatným odsúdením obžalovaného, prokurátor zamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa Policajného zboru alebo povereného príslušníka Policajného zboru a podal v trestnej veci obžalobu príslušnému súdu, orgánom konajúcim v mene štátu vo veci náhrady škody podľa § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z.z. v znení zákona č. 412/2012 Z.z. je od 1. januára 2013 vždy Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, pričom na prípadnú zmenu orgánu konajúceho v mene štátu prihliadne v takomto prípade súd z úradnej povinnosti“. Podľa názoru žalovanej je teda vzhľadom na uvedené zrejmé, že odvolací súd, ako aj súd prvej inštancie, vec nesprávne právne posúdili, nakoľko na zistený skutkový stav aplikovali nesprávne ustanovenie zákona č. 514/2003 Z.z. určujúce orgán príslušný konať v mene štátu v znení platnom a účinnom pred i po novelizácii zákona č. 514/2003 Z.z. zákonom č. 412/2012 Z.z. Vzhľadom na to žalovaná žiadala napadnutý rozsudok odvolacieho súdu (v potvrdzujúcom výroku týkajúcom sa povinnosti žalovanej zaplatiť žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 10 000 € v zmeňujúcom výroku týkajúcom sa povinnosti žalovanej zaplatiť žalobcovi náhradu škody 863,65 € s príslušenstvom) a tiež rozsudok súdu prvej inštancie (vo vyhovujúcich výrokoch) zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

5. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu navrhol, aby najvyšší súd dovolanie odmietol a priznal mu nárok na náhradu trov dovolacieho konania. Podľa jeho názoru dovolateľka nerešpektuje „ratio temporis“. Na vysvetlenie žalobca uviedol, že v čase začatia konania (23. mája 2011) nebol ešte vydaný zákon č. 412/2012 Z.z., o ktorý dovolateľka opiera svoju argumentáciu. Ak sa judikatúra považuje za zákon v materiálnom zmysle, potom sa aj na ňu vzťahuje princíp zákazu retroaktivity, v zmysle ktorého sa

uplatňuje len na budúce prípady, a nie aj do minulosti. Podľa názoru žalobcu pasívne legitimovaný zostáva vždy štát bez ohľadu na to, ktorý orgán bude zaň konať.

6. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie ako strana sporu podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) dovolateľka, na ktorú sa vzťahuje § 429 ods. 2 písm. b/ CSP, a v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) skúmal najskôr, či je dovolanie žalovanej prípustné, následne dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutia treba zrušiť.

7. V danom prípade bolo dovolanie podané po 1. júli 2016, kedy nadobudol účinnosť nový civilný procesný kódex. Prípustnosť dovolania bolo preto potrebné posudzovať podľa ustanovení CSP. Aj po zmene právnej úpravy civilného sporového konania (vrátane dovolacieho konania), ktorú priniesol CSP v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou, treba dovolanie naďalej považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie aj podľa novej právnej úpravy nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu [porovnaj napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012 (poznámka dovolacieho súdu: pokiaľ sa v ďalšom texte uvádza v zátvorke odkaz na „Cdo“, ide o odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu príslušnej spisovej značky)].

8. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.
9.1. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).
9.2. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

10. V danom prípade dovolateľka vyvodzuje prípustnosť dovolania z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Uvádza, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.
10.1. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine, zákona č. 514/2003 Z.z.), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, by mal dovolateľ: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ vysvetliť (a označením konkrétneho rozhodnutia najvyššieho súdu doložiť), v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, c/ uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená. Sama polemika dovolateľa s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd pristupoval

k riešeniu právnej otázky, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. a/ CSP (1 Cdo 36/2017, 2 Cdo 5/2017, 3 Cdo 74/2017, 4 Cdo 95/2017, 5 Cdo 87/2017).
10.2. Pokiaľ procesná strana v dovolaní, prípustnosť ktorého vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, nevymedzí právnu otázku a neoznačí ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu, od ktorej sa podľa jeho názoru odvolací súd odklonil, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach alebo predpokladoch o tom, ktorú otázku a ktorý judikát, stanovisko alebo rozhodnutie mal dovolateľ na mysli; v opačnom prípade by jeho rozhodnutie mohlo byť neefektívne a nedosahujúce zákonom určený cieľ. V prípade absencie vymedzenia právnej otázky a nekonkretizovania podstaty odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu nemôže najvyšší súd pristúpiť ani k posudzovaniu všetkých procesnoprávnych a hmotnoprávnych otázok, ktoré pred ním riešili súd prvej inštancie a odvolací súd; v opačnom prípade by uskutočnil procesne neprípustný bezbrehý dovolací prieskum priečiaci sa nielen (všeobecne) novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v CSP, ale aj (konkrétne) cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 CSP (8 Cdo 50/2017, 8 Cdo 78/2017, 8 Cdo 141/2017).

11. Dovolateľka vo svojom dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom vymedzila právnu otázku, ktorá je právne významná z hľadiska ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Označila tiež rozhodnutie dovolacieho súdu vyjadrujúce právny názor, od ktorého sa odvolací súd odklonil, a zároveň uviedla, ako mala byť táto otázka riešená správne. Podané dovolanie teda dostatočne vysvetľuje, z čoho sa vyvodzuje jeho prípustnosť (§ 421 ods. 1 písm. a/ CSP).

12. Najvyšší súd už v minulosti konštatoval (3 Cdo 821/2015 a 3 Cdo 398/2012), že pri nesprávnosti určenia orgánu konajúceho v mene štátu, ide bezpochyby o nedostatok situovaný do rámca súdom uskutočnenej aplikácie alebo interpretácie právnej normy (súd napríklad nesprávne vyloží niektorú normu alebo aplikuje to ustanovenie, ktoré nemalo byť aplikované a v dôsledku toho neaplikuje ustanovenie, ktoré má aplikovať).
13. Už v rozhodnutí zo 14. októbra 2015 sp. zn. 8 Cdo 289/2014 dospel najvyšší súd ako súd dovolací k záveru, podľa ktorého „ak v trestnom konaní, ktoré sa neskončilo právoplatným odsúdením obžalovaného, prokurátor zamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa Policajného zboru alebo povereného príslušníka Policajného zboru a podal v trestnej veci obžalobu príslušnému súdu, orgánom konajúcim v mene štátu vo veci náhrady škody podľa § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení zákona č. 412/2012 Z.z. je od 1. januára 2013 Generálna prokuratúra Slovenskej republiky“. Najvyšší súd v uvedenom rozhodnutí zároveň konštatoval, že „na prípadnú zmenu orgánu konajúceho v mene štátu prihliadne v takomto konaní súd z úradnej povinnosti“.
13.1. Právne závery najvyššieho súdu vyjadrené v predmetnom rozhodnutí, ktoré bolo v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky publikované ako judikát R 6/2016, sa stali súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP.
13.2. Podľa právneho názoru najvyššieho súdu sa odvolací súd pri riešení žalovanou v dovolaní označenej právnej otázky odklonil od vyššie uvedenej ustálenej praxe dovolacieho súdu a svoje rozhodnutie založil na vecne nesprávnom právnom názore.

14. Jedným zo sporných momentov riešenia otázky oprávnenosti toho alebo onoho orgánu konať v mene žalovaného štátu bolo, či v danom prípade vydaný trestný rozkaz, proti ktorému bol podaný odpor, má znaky nezákonného rozhodnutia v zmysle zákona č. 514/2003 Z.z., resp. inými slovami: či takýto trestný rozkaz má alebo nemá relevanciu z hľadiska vyriešenia predmetnej právnej otázky.
14.1. Vo všeobecnosti treba trestný rozkaz považovať za alternatívny, menej formálny (bez prejednania veci na hlavnom pojednávaní) spôsob riešenia trestnej veci. Vydaním trestného rozkazu súd využíva možnosť trestnú vec vybaviť tzv. skrátenou formou konania. Odpor podaný proti trestnému rozkazu nevyvoláva prieskumné konanie odvolacím súdom ohľadne rozhodnutia, proti ktorému smeruje. Možno ho považovať za procesný prejav nesúhlasu s tým, aby rozhodnuté bolo touto skrátenou formou. Ak oprávnená osoba podala odpor proti trestnému rozkazu v lehote, samosudca nariadi vo veci hlavné pojednávanie. Prednesením obžaloby prokurátorom na hlavnom pojednávaní sa trestný rozkaz ruší (viď ustanovenie § 355 ods. 10 Trestného poriadku).
14.2. V danom prípade bol trestný rozkaz Okresného súdu Humenné z 30. júla 2007 č.k. 2 T 118/2007-253 napadnutý odporom oprávneným subjektom a v stanovenej lehote. Tento trestný rozkaz preto nenadobudol právoplatnosť (pozri § 356 Trestného poriadku). Podľa z dôvodovej správy k § 6 zákona č. 514/2003 Z.z. právna úprava tu stanovuje tri základné podmienky, pri splnení ktorých

možno uplatniť nárok na náhradu škody spôsobenej protiprávnym rozhodnutím, a to: 1. protiprávnosť rozhodnutia, 2. právoplatnosť rozhodnutia a 3. vyčerpanie opravných prostriedkov. V danom prípade nie je splnená druhá z týchto podmienok. Pre úplnosť dovolací súd uvádza, že výnimka z daného pravidla (podľa ktorého zodpovednosť za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím orgánu štátu môže založiť len právoplatné rozhodnutie), je upravená v § 4 ods. 2 zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom, resp. § 6 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z.z.; to znamená, že táto výnimka sa uplatní len vtedy, ak škoda bola spôsobená nezákonným rozhodnutím orgánu štátu, ktoré je vykonateľné bez ohľadu na právoplatnosť.
14.3. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu neobstojí názor odvolacieho súdu, že „pokiaľ je obžaloba považovaná za nezákonné rozhodnutie, hoci nejde o rozhodnutie v pravom zmysle slova, rovnako je možné za nezákonné rozhodnutie považovať aj trestný rozkaz, ktorý bol v danom prípade vydaný súdom“. Treba mať na zreteli, že účinnosťou zákona č. 412/2012 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 514/2003 Z.z. došlo k zvýrazneniu postavenia prokurátora v trestnom konaní s dôrazom na význam jeho rozhodnutia o podanej sťažnosti obvineného (poškodeného) proti uzneseniu o vznesení obvinenia a o podaní obžaloby príslušnému súdu z hľadiska určenia orgánu oprávneného konať za štát vo veci náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím podľa zákona č. 514/2003 Z.z. Právna úprava obsiahnutá v § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z.z. ako kritérium na určenie konania Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky v mene štátu vo veci náhrady škody podľa tohto zákona neustanovuje, že prokurátor nezákonné rozhodnutie vydal, ale že škodu spôsobil v trestnom konaní. K spôsobeniu škody dochádza pritom tým, že prokurátor, nevyužijúc svoju kompetenciu, nezruší uznesenie o vznesení obvinenia, trestné stíhanie obvineného nezastaví, nepostúpi vec, ale osvojí si závery nezákonného rozhodnutia a podá na základe nich obžalobu [poznámka dovolacieho súdu: obžalobu je oprávnený podať len prokurátor (§ 231 písm. a/ Trestného poriadku)]. Prokurátor pred podaním obžaloby preskúma výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania a posúdi, či dostatočne odôvodňujú postavenie obvineného pred súd. Posúdenie tejto otázky závisí od toho, či v prípravnom konaní boli dôkazy potrebné pre meritórne rozhodnutie súdu obstarané v súlade so zákonom. Preskúma tiež, či policajt postupoval v súlade s ustanoveniami Trestného poriadku, osobitne s tými, ktoré zabezpečujú právo na obhajobu. Prokurátor môže vziať obžalobu späť až do začatia hlavného pojednávania. Vec sa tým vracia do prípravného konania (§ 239 ods. 1 Trestného poriadku). Potom prichádza do úvahy už len odstúpenie od obžaloby (§ 239 ods. 2 Trestného poriadku), čo nie je posudzovaný prípad.
14.4. Na základe vyššie uvedeného v posudzovanom prípade je určujúce to, že v trestnom konaní, ktoré sa neskončilo právoplatným odsúdením obžalovaného, prokurátor zamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa policajného zboru a podal v trestnej veci obžalobu. Orgánom konajúcim v mene štátu vo veci náhrady škody podľa § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/203 Z.z. v znení zákona č. 412/2012 Z.z. je - ako už bolo uvedené - od 1. januára 2013 vždy Generálna prokuratúra Slovenskej republiky.

15. V nadväznosti na vyjadrenie žalobcu k dovolaniu dovolací súd poukazuje na to, že právna úprava pôsobnosti orgánov konajúcich v mene štátu, ktorá nadobudla účinnosť 1. januárom 2013, neobsahuje prechodné ustanovenia, preto sa v zmysle princípu nepravej retroaktivity uplatní aj na všetky neskončené konania o náhradu škody uplatnenej podľa zákona č. 514/2003 Z.z. Podobne, poukazujúc na dovolaciu námietku žalobcu o tom, že žalovaná vo vzťahu k judikatúre nerešpektuje „ratio temporis“, dovolací súd pripomína, že už v niektorých rozhodnutiach (8 MCdo 4/2014, 3 Cdo 233/2015, 3 Cdo 223/2016) vyjadril právny názor, podľa ktorého nový (judikatúrou nanovo, prípadne inak formulovaný) právny názor sa aplikuje aj do minulosti (retrospektívne). Vychádza sa z prevažujúceho prístupu, že súd právo netvorí, ale iba nachádza. V danom prípade už v čase rozhodovania odvolacieho súdu bol judikát R 6/2016 publikovaný spôsobom, ktorý je dostupný širokej verejnosti.

16. Z týchto dôvodov najvyšší súd konštatuje, že dovolanie žalovanej smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému je dovolanie nielen prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP (lebo rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu), ale zároveň aj dôvodné [lebo napadnutý rozsudok - práve v riešení predmetnej právnej otázky - spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP)].

17. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil

(okrem výroku ktorým bol rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej zamietajúcej časti potvrdený) a vec v rozsahu zrušenia vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

18. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

19. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 454 ods. 3 CSP).

20. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.